

Introducere

Civilizația egipteană veche a existat aproape 3000 de ani aparent într-o formă neschimbată, lăsînd moștenire capodopere arhitecturale, monumentale și comori fabuloase. Piramidele, Sfînxul și mormîntul lui Tutankamon sunt admirate și astăzi de întreaga lume.

Apărut în deșert, Egiptul era la o suficientă distanță de tulburările Orientului Apropiat. După ce s-a constituit civilizația egipteană s-a dovedit a fi destul de stabilă, conservatoare și longevivă. Deși, au existat schimbări în viața țării, acestea au fost atât de lente, încît popoarele antice vedeau Egiptul ca o societate misterioasă, fără vîrstă. Un istoric grec a denumit Egiptul foarte inspirat ca „Darul Nilului”, pentru-că locurile propice așezărilor oamenilor erau pe malurile fluviului Nil care parcurge sute de kilometri prin deșert, vărsându-se în Marea Mediterana printr-o deltă.

Vechii egipteni erau, din fire, un popor optimist. Ei iubeau viața și se simțeau legați de viața de zi cu zi. În același timp, însa, așa cum sublinia și Herodot în Istoriile sale, ei credeau cu tărie în nemurirea sufletului și în viața de dincolo de mormînt. Probabil, tocmai de aceea, acest popor cunoștea o singură noțiune pentru a desemna cele “două” vieți, respectiv *ankh*, care înseamnă “**viață**”. Pentru egipteni, viața viitoare nu reprezenta altceva decît o continuare a vieții de pe pămînt. Singura deosebire între cele două stadii ale vieții era aceea că morții locuiau undeva în Apus, Imentet, pe cînd cei vii trăiau în răsărit, pe Nil. Morții erau “poporul Apusului”, Imentiu.

În pofida abundenței documentelor scrise și nescrise, cercetătorii sunt, totuși, foarte divizați atunci cînd încearcă să explice concepția egipteană despre suflet și nemurire sau despre cultul mortilor. Dificultatea provine din faptul că, în atâtea milenii de istorie, credințele și practicile religioase egiptene au cunoscut o evoluție consecventă, așa încît nu se poate vorbi despre o concepție limpede și unitară cu privire la suflet și viața viitoare.

Bătrînețea

Cu toate acestea egiptenii ca și toți oamenii visau să ajungă la această jalnică vîrstă – bătrînețe. Bătrînul care datorită îngrijirilor și-a păstrat înfățișarea, chipul tînăr și toate calitățile atrăgea admirația celor din jur. O bătrînețe fericită pentru un egiptean nu însemna doar lipsa unor slăbiciuni, boli. Pentru aceasta se cerea bogăție sau un venit oarecare. Acel care a ajuns la statutul de om respectat, cinstit, nu numai că avea pâinea de toate zilele, dar mai putea să-și propună și o înmormîntare pompoasă.

„Nota Faptelor” sau „Cântărirea inimii”

Greșește mult cel care crede că egiptenii tindeau de parcă să părăsească pământul de vii. Pur și simplu ei știau că moartea nu va fi afectată de rugăciuni, ea nu va fi îmbunătățită de nici o mijlocire. În concepția egipteană, Apusul este pământul viselor și a întunericului apăsător, loc în care nimeresc toți cei care vin acolo. Ei dorm în fașele lor și se trezesc doar pentru a-și vedea frații. Ei nu mai observă nici pe tată, nici pe mamă, inima lor uită soția/soțul, copiii. Apa este vie doar pentru cei de pe pământ, pentru ei ea este stricată. Cel mai bun lucru pe care îl poate spune un credincios puternic despre lumea din mormânt este ceea că acolo nu sunt vrăjmași, nici concurenți și în sfârși te poți odihni. Totuși se găseau unii sceptici care făceau observații de genul: „Nimeni nu s-a întors de acolo ca să povestească dacă le este bine morților și ce nu le ajunge acolo, prin asta liniștindu-ne inimile până noi singuri nu vom ajunge în acel loc unde au plecat ei.” În concepția celor vii, înainte de a intra în lumea de în lumea de după sicriu a morților, te așteaptă o probă îngrozitoare – „Nota faptelor”, mai sigur – „Cântărirea Inimii”. Bătrânul faraon, care a lăsat învățătură fiului său Mericora, îl avertiza în ce privește judecățile nedrepte în cazul celor nefericiți, batjocoriți, asupriți. Această teamă îl aduce la alți judecători: *„Judecătorii judecă înțelept, să știi că ei ei sunt nemiloși în acel ceas când își îndeplinesc datoria...Nu trage nădejde la un proces de ani de zile.Ei se uită la o viață ca la un ceas. Faptele rămase de după moarte omului, le așează într-o gramadă alături de el. Veșnicia este existența neîntreruptă acolo, în lumea aceea. Nebun este cel care nu ține cont de aceste lucruri. Dar cel care a ajuns să înțeleagă evitând păcatul, se va asemăna cu Dumnezeu, pășind liber ca și stăpânul veșniciei.”* Egiptenii se îndoiau că sunt oameni fără păcat. Înseamna că dumnezeii trebuiau cumva să ierte pe păcătos și să-l îndreptățească. Nădejdea la o milă din partea dumnezeilor era caracteristică tuturor egiptenilor. Toți egiptenii erau conștienți și-și mărturiseau păcatele dumnezeului Osiris cu credința că acesta le va șterge, el fiind un dumnezeu mare și drept, dumnezeu puternic în fața căruia toți vrajmașii cad. Osiris a fost intotdeauna aratat ca un faraon, tinand in mana sceptrul roial. Legenda spune că Osiris a fost readus la viață prin magie, după ce fratele său Seth îl ucise. Pentru egipteni, Osiris reprezenta viața fără sfârșit. Capitolul 125 din Cartea Morților este total dedicat izbăvirii păcătoșilor de păcatele lor. Egiptenii transcrieau acest capitol pe papirus și îl așezau în sicriu între picioarele mumiei. Omul trebuia să trăiască cât mai cinstit ca în sala de judecată viitoare să se poată dezvinovăți și afirma că este fără păcat. Aici se poate întări ideea că dacă egiptenul se afirma pe sine curat într-un mod atât de insistent repetând că el nu a făcut nici un rău, deci el era sigur că a reușit încă fiind în viață să se debaraseze de povara păcatelor sale. Numai o așa siguranță îi permitea egiptenului să stea fără teamă înaintea judecății de după mormânt.

Mormintele

Acum cu o conștiință liniștită, egipteanul putea să se îngrijească de locuința sa veșnică. Faraonii se apucau de aceasta cu ani înainte. Construcția chiar și a unei piramide mijlocii nu era un lucru ușor. Era nevoie să trimiți expediții întregi ca din platourile muntoase să faci rost de piatră. La începutul Regatului Nou, faraonii au început să fie îngropați în Lunca Faraonilor la vest de Fiv, unde s-a format noua necropolă. Urmașii lui Ramses I chiar dacă erau de la naștere de pe teritoriul Deltei, totuși au schimbat obiceiul adversarilor învinși și au continuat să sape în munții Fivani coridoare subterane și treceri de până la sute de metri cu pictograme stranii pe pereți. Acestea ilustrează călătoria nocturnă a zeului Ra prin 12 regiuni a lumii de dincolo, dar nimic nu ne amintește de faptele zeului din perioada vieții, pentru-că mormântul nu era destinat pentru vizitatori și chiar intrarea în ea era făcută cât mai ascuns.

Cu totul diferit era situația în ce privește mormintele persoanelor fizice, care de obicei foarte clar se împărțeau în două părți. Camera subterană la fundul șantei era destinată celui decedat. După ce acesta era așezat în sarcofag și se îndeplineau ultimile obiceiuri, intrarea în cameră se clădea, se înfunda șanta și nimeni nu mai trebuia să tulbure liniștea mortului. Dar deasupra minei era construit un adevărat templu mic, deschis pentru cei vii. Acesta avea ieșirea fașadei în ogradă, unde erau înșirate diferite înscripții; urmașii entuziasmați puteau afla despre faptele bune ale decedatului. Trecând prin toată sala, vizitatorul intra într-un coridor larg, deasemenea având pereții pictați cu diferite scene din viața răposatului și chiar unele din procesul înmormântării. Acest coridor duce în ultima cameră unde erau ilustrate faptele plăcute lui dumnezeu săvârșite de decedat încă în viață, închinarea lui, jertfele lui, cântările lui, aici se redă imaginea că dacă defunctul îndeplinește toate acestea, atunci ca răsplată va primi întotdeauna o hrană proaspătă ca răsplată pentru credința și atenția lui.

Obiectele funerare

Din toate obiectele funerare, desigur că cel mai important era sarcofagul. Sarcofagul era din piatră, uneori granit negru, bine șlefuit, vopsit, sfințit. Pe capacul bombat era zugrăvit chipul culcat al lui faraon cu atributele lui Osiris, iar pe partea dinlăuntru – Nut, zeița cerului cu toate bărcile și constelațiile sale. Așa se realiza cea mai arzătoare dorință a egipteanului pentru viața de după mormânt: făcându-se cetățean al cerului, plimbându-se printre stele, care niciodată nu stau într-un loc și printre nemuritoarele plante. În afară de acestea în pereții sarcofagului erau gravați ochi: cu ei faraonul adormit vedea totul ca și zeul Osiris, sau Ra, deasemenea o ușă prin care el

putea ieși din palatul veșniciei și să se întoarcă oricând dorește. Bogăția și diversitatea obiectelor funerare desigur că depindeau de resursele stăpânului mormântului.

În afara sarcofagului în camera funerară se puneau o ladă de lemn, sau piatră cu patru vase pe care noi le numim canoape. Acestea erau destinate diferitor organe extrase din trup înaintea procesului balsamării, care erau date sub ocrotirea a patru zei și a patru zeițe.

Nici un popor din lume nu credea atât de sfânt, ca egiptenii, că imaginea a oricărui obiect sau ființă capătă în lumea mortului, capătă calitățile și abilitățile originalului. Ieșirea din situație se impunea simplu: destul să faci o statuie ca ea să lucreze pe pământul lui Osiris în locul stăpânului răposat. Statuiele de faianță smălțuită, sau din bronz aveau forma mumiei. Se pare că meșterii se străduiau să capete o analogie portretuală.

Chiar dacă nu reușeau această asemănare ei oricum își atingeau scopul, pentru-că pe fiecare statuie scrieau numele și titlul stăpânului pe care acestea îl însoțeau.

Odată ce au ajuns la această cale, egiptenii au început să înmulțească aceste statui ca să se izbăvească în veșnicii de activitățile neplăcute. Ei le puneau în mâini sau le desenau pe spatele uneltele de lucru și sacii. La statuiele lucrătoare lucrătoare curând au fost adăugate statuiele scriitorilor și supraveghetorii asupra lucrului. Și în sfârșit, egiptenii au început să facă pentru statui diferite obiecte din faianță sau bronz: complet de ulciorașe pentru apă, sau bacuri pentru nisip, coșuri, gârbaciuri, sape, ciocane. Pe toate aceste obiecte ca să nu le fure și să nu le folosească cu alt scop, deasemenea era pus numele stăpânului mormântului, ca și la statui. Continuând ideea, egiptenii au început să facă femei dezgolite pentru stăpânul și statuiele neînsuflețite. Faraon și cei de elită încă în viață aveau țigăre și ei nu doreau să piardă acest obicei drag nici chiar în lumea mormântului.

Mumiile „iubeau” podoabele nu mai puțin ca cei vii. De aceea foarte des pe ele erau aceleași podoabe pe care răposatul le purta încă în viață fiind, dar destul de dese erau cazurile când pentru mumie se făceau altele noi. Dumnezeii-păzitori ai morților erau în primul rând Anubis și Tot, însă egiptenii nu desconsiderau nici ajutorul vulturului, a cristei cu aripile desfăcute, capul șarpelui – pentru-că șarpele e considerat păzitorul lacătelor la ușile dintre diferitele corpuri ale lumii de dincolo, deasemenea, ochii zugrăviți și fetișele Osirisului și Isidei. Amuletele în forma de gândac erau transformate în inele și podoabe. Reprezentau zeul-soare Khepri, care murea în fiecare noapte și învia în zori. Aceste amulete erau deseori puse deasupra inimii unei mumii și erau inscriptionate cu formule magice astfel încât spiritul persoanei să învie odată cu Khepri.

La toate podoabele și amuletele urmează să adăugăm o mare gamă de obiecte cu semnificație mistică de diferite forme și mărimi: arme, embleme domnești și dumnezeiești,

sceptre, bastonașe, care niciodată nu încurcau să le ai la îndemână. Ce nu ar spune unii sceptici, pentru bunăstarea în lumea cealaltă totuși în mare parte depindea de îngrijirea din timp a omului în ce privește „casa veșnică”, obiectele funerare și podoabele.

După ce totul era în ordine cu locuința veșnică, după comandarea obiectelor funerare, amuletelor, bijuterii, podoabe, talismane, bătrânul egiptean mai avea o grijă importantă. Este nevoie ca urmașii să-l îngrijească după moarte și nu doar într-un mod demn să-l transporte în „locuința veșnică” oferindu-i ultimile onoruri, ci încă să-și amintească întotdeauna de el, din generație în generație. Gândul că fiul nu va permite ca numele părintelui său și chiar a strămoșilor săi să piară, este deseori întâlnit în textele funerare.

Deci, am văzut până acum că faraonii și oamenii de rând credeau că este și după voia zeilor renovarea, restaurarea mormintelor vechi, uzate, derăpănite și reînnoirea aducerii de jerfe pe mesele lor. Dar multe morminte și temple funerare au fost distruse definitiv în timpul războiului cu „păgânii”. Din cauza acestui război și a anarhiei care a urmat, Egiptul a fost aproape distrus și într-atât a sărăcit ca nu-i mai era de îngrijirea vechilor morminte.

Îmbalsamarea

Eshatologia atât de bogată a vechilor egipteni avea un corespondent pe măsura în ceea ce privește riturile de înmormântare. În perioada preistorică, vechii egipteni își îngropau morții într-un mod similar tuturor popoarelor cu o civilizație inferioară. Astfel, consemnăm înmormântările în poziție “chircită”, cadavrul fiind culcat pe partea stângă, cel mai frecvent cu capul spre sud și cu fața spre apus. În anumite cazuri, trupul defunctului era tăiat în bucăți și capul așezat deoparte, pentru ca mortul să nu devină periculos pentru cei vii, venind printre ei ca strigoi. De reținut este faptul că în acea perioadă încă nu exista practica mumificării.

Însă, începând chiar din perioada Regatului Vechi, a început să se practice tehnica mumificării sau îmbalsamării cadavrelor, care avea să devină în mod treptat o adevărată artă. Acest procedeu demonstrează, în primul rând, faptul că vechii egipteni considerau absolut necesară conservarea trupului.

În ziua când murea egipteanul, egiptenii nu iubeau să spună „a murit”, ci „a ancorat la celălalt mal”. Cei apropiați se cufundau în doliu pentru cel puțin 70 de zile. Ei lepădau treburile și stăteau acasă copleșiți de o jale amară. Dacă totuși erau nevoiți să iasă, ei își ungeau fața cu ulei de ulm și fără încetare se băteau cu mâinile în cap. În toată jalea ei totuși nu puteau amâna cea mai urgentă lucrare: trupul trebuia îndată transmis îmbalsamatorilor și aleasă metoda balsamării. Asemenea metode după relatările lui Herodot și Diodor erau trei.

Îmbalsamarea după „clasa întâi” cerea mult timp și griji. Din capul mortului se scotea creierul, din trup – toate organele interne, cu excepția inimii, toate acestea se prelucrau și se așezau în canoape. După o dublă spălare a cavității interne formate, în locul organelor extrase se umplea cu miresme. Apoi trupul era așezat în sodiu care era extras din belșug în acea vreme. Peste 70 de zile trupul era minișos spălat și înfășurat în fașe late îmbibate cu clei vegetal și smoală. Pentru această lucrare era nevoie de cel puțin 15 preparate: ceară de albine cu care se acopereau urechile, ochii, nasul, gura și tăieturile făcute de balsamatori; apoi scorțișoară, ulei de cedru, rașiță naturală, hna, pomușoare de ienupăr, ceapă, vin de palmier, toate felurile posibile de smoală, strușcă de lemn, smoală topită și gudron și desigur, sodiu – principala parte din toate amestecurile. Multe din componente erau de pe alte țărâmurii, în special gudronul și smoala, altele se căpătau din Cedrii Libanului. După ce procesul se termina, trupul se prezenta ca un schelet acoperit cu piele, totuși era posibilă recunoașterea identității trupului. Trebuie să ținem cont de faptul că în procesul balsamării îmbalsamatorii purtau o mască de șacal în timp ce pregăteau mumia pentru mormânt. Vroiau să-l mulțumească pe Anubis, zeul cu cap de șacal care proteja cimitirele și ajuta la judecarea morților în ceremonia numită “cântărirea inimii”, sau „nota faptelor”.

În ce privește îmbrăcarea și împodobirea mumiei, i se agățau diferite podoabe, amulete și lăntișoare, i se puneau brățare, inele...pe tăietura făcută de îmbalsamatori, se puneau o foaie groasă de aur gravată cu cei patru zei – păzitorii canopului de pe margini și ochiul „ujat” la mijloc care avea caracteristica de a vindeca rănilile. Între picioare mumiei i se așeza copia *Cărții Morților* – ghidul necesar în împărăția de dincolo. Tot trupul era înfășurat în fașe, pe față se puneau o mască. La oamenii de rând această mască se făcea dintr-o pânză cu amestecătură de ghips, la faraoni și la cei de elită – din aur, în unele cazuri unită cu sârmulițe de aur cu haina, sau de guler. Totul era acoperit de ultimul lințoliu. Dacă în tot acest timp meșterii de inventar funerar cărora le era dată comanda, nu stăteau cu mâinile în cruce, peste două luni și jumătate după moarte se putea în sfârșit așeza mumia în sicriu și a începe înmormântarea.

Procesul înmormântării

Înmormântarea la egipteni era o priveliște posomorâtă dar totodată expresivă. Drumul către mormânt începea la casa persoanei decedate. Membrii familiei răposatului plângeau fără oprire și cu durere își frângeau mâinile tot drumul până la mormânt. În afară de asta ei angajau bocitori și bocitoare profesionale, sigur faceau asta numai temându-se că nu vor reuși singuri să-și manifeste jalea și durerea. În rest, procesul înmormântării amintește de parcă mutarea dintr-o casă în alta.

Prima grupă de sluitori duceau pe coromâslă prăjituri și flori, ulcioa din lut și vase de piatră, lădițe cu statui-slujitoare și uneltele lor de lucru. A două grupă mult mai numeroasă, duc mobila funerară: canapea, pat, lădiță, șcaf, în afară de acestea, un car desfăcut pe bucăți . Hainele defunctului, lădițele cu canoape, bastonașele, sceptrele, statuiele, umbrelele, toate acestea erau încredute grupului al treilea de purtători. Podoabele, diamantele, figurile de vulturi sau ale uliilor cu aripile desfăcute, păsări cu capuri de om și alte obiecte obiecte prețioase erau duse pe farfurii de parcă erau supuse demonstrației.

Sarcofagul aproape că nu se vedea de pe catafalca care era trasă de două vaci. Catafalca era meșterită dintr-un șit de lem, sau o ramă mai mare, acoperită de jur împrejur cu un material cusut, sau piele. Ajungând la Nil urmează ultimul drum al mortului. Egiptenii credeau că sufletul trebuia să traverseze un râu pentru a-și încheia călătoria. Catafalcul împreună cu statuiele Isida și Nefis erau cu grijă așezate în pricipala barcă funerară. Apoi preotul cu mantaua din pielea leopardului aruncată pe umeri trebuie să aprindă miresmele. Echipajul acestei bărci este doar un singur marinar, care măsoară adâncimea apei cu o prăjină, pentru-că barca funerară este remorcată de o altă barcă cu un eghipaj numeros sub comanda căpitanului și a cârmaciului. Această barcă are și ea ca și cea dintâi, o cabină mare pe acoperișul căreia este o echipă de bocitoare dezbrăcate până la brâu continuându-și bocetul și frângându-și mâinile având fețele îndreptate spre sarcofag. Apoi în urmă pot să urmeze și alte bărci cu oameni care eu hotărât să petreacă răposatul până la capăt, având în ele încărcate toate celelalte obiecte funerare. Bărcile erau deseori pictate în verde, culoarea semnificând reînoirea vieții. La celălalt pot aștepta alți oameni care hotărăsc sa se unească cu cei ce petrec răposatul pe ultimul drum. De-a lungul drumului până la mormânt sunt întinse tarabe cu cu tot felul de talismane, amulete și toate celelalte obiecte de cult pentru toți cei care nu au reușit să-și rocure din oraș. La debarcare se formează iarăși coloana funerară. Sunt înhămate iarăși două vaci la o sanie, uneori este nevoie ca sarcofagul să fie dus pe umeri, acolo unde sania nu poate trece. Întotdeauna înaintea sarcofagului merge preotul stropind sarcofagul cu apă sfințită dintr-o cupă și îndreptând spre el fumul din candelă. Vânzătorii pot sta cu diferite candeluțe aprinse și răcorind apa în ulcioare mari de lut. La intrare în mormânt preoții așează pe o masă necesarul pentru ospățul funerar: teslă, tesac, mulaj din piciorul bouului, paletă cu două bucle pe margini. De toate acestea va avea nevoie preotul ca să scoată consecințele îmbalsamatului și să-i redea posibilitatea de a se mișca .

Trupul iarăși va putea vedea, iarăși va deschide gura pentru a vorbi și a mânca, acesta este „*ritul dezlegării gurii și a ochilor* ”. După toate acestea, sarcofagul este coborât în mormânt și sunt aranjate toate celelalte obiecte funerare, care au ca destinație – mormântul. Sicriul în forma mumiei este coborât într-o ladă dreptunghiulară de piatră.

Unele obiecte ca bastonul, arme și chiar poate unele amulete pot fi puse alături de sicriu și apoi sarcofagul de piatră este acoperit cu un capac destul de greu. Lângă el pot fi așezate lada cu canope, lădițele cu statuiete și alte obiecte. Foarte important în concepția egipteană este faptul că adormitul va avea nevoi de mâncare. Deaceea se umpleau câteva vase cu o amestecătură dintre nisip și orz și se udau câteva zile la rând. Orzul creștea și când se înălța la 12-14cm, era lăsat să se usuce până la rădăcini, apoi vasele erau și ele înfășurate în fașe și așezate lângă sarcofag.

Egiptenii nădăjduiau în învierea cât mai grabnică a celui adormit.

Masa de pomană

După ce în subterana adormitului era totul aranjat la locul său, preotul și ajutorii lui plecau de acolo, iar pietrarii blocau intrarea. Apoi se aranja o masă în cinstea răposatului drept la intrare a în mormânt, sau mai departe, în locuri destinate acestei obicei

Cam în așa formă se petrecea înmormântarea unui egitean bogat.

Simple înmormântări

Desigur, oamenii de rând, simpli, erau lipsiți de asemenea ceremonii pompoase. Îmbalsamatorii nici nu despoiau trupul pentru a extrage organele interne. Se aplica o procedură foarte simplă introducând în corp prin orificiul anal ceva lichid uleios și smoală, gudron.

Iar pentru cei mai săraci, smoala era înlocuită cu substanțe dezinfectorii ieftine. Mumia pregătită în acest mod era așezată într-un sicriu și dusă mormânt vechi și părăsit, asemenea sicrie erau clădite până sus la tavan. Dar, oricum, chiar și așa mumie primea minimu din ce avea nevoie în lumea de dincolo, unele instrumente de lucru, încălțăminte, inele de faianță, ochii "udjat" și zeii statuiete din faianță.

Dar erau oameni săraci de tot – pe ei îi aștepta un mormânt comun. Acest fel de mormânt era mai bine zis o tranșeie, în care erau arucate mumiile înfășurate în pânze de calitate inferioară, asupra cărora se presura puțin nisip și deasupra lor erau aruncate alte mumii. Era mai fericit acela a cărui nume sau chip era păstrat în mormântul vizirului sau a altui om de vază. Ei puteau să-și slujească stăpânul și în lumea de dincolo, așa cum au făcut-o și pe pământul celor vii, având nădejdea unei răsplăți pentru munca înfăptuită.

Relația dintre cei vii și cei morți

Numai cei mai darnici și naivi oameni își închipuiau împărăția de dincolo a lui Amitet ca un loc al păcii și a odihnei, în realitate în închipuirea celor mai mulți, decedatul devenea o ființă instabilă și răzbunătoare.

El se temea de hoții atrși de aurul și argintul mormântului său, se temea de planurile rele sau de indiferența numeroșilor vizitatori. El nu se încredea în slujitorii necropolului. Pe cei care erau indiferenți neîdeplinindu-și datoria și îngrijeau rău de mormânt, el îi amenința cu blesteme. Însă erau și decedați înrăiți. Unii pentru-că au fost uitați de urmașii lor, alții pentru-că aveau plăcerea în a face rău. În asemenea cazuri, zei nu le puteau împiedica relele, pentru-că morții îi amăgeau, ca mai apoi să iasă din morminte și să-i urmărească pe cei vii. Anume acești răposați și răposate erau socotiți pricina a celor mai multe boli. Aici putem menționa și despre unele texte medicale detaliate, sute de rețete pentru medicamente și rugăciuni pentru vindecarea bolilor care demonstrează că egiptenii antici erau interesați de sănătate. Doctorii erau instruiți cu atenție și specializați în tratarea diferitelor boli ale trupului. Egiptenii credeau că și unele din cele mai grave boli erau cauzate de creaturi viermoase, zei răi sau păcate ale persoanei.

Egiptenii vizitau des „casele veșniciei”, nu numai pentru venerare, dar și din cauza fricii față de cei morți. Văduvedele, copiii, rudele veneau și aduceau pe mesele de jertfă tot felul de mâncăruri și apă în ulcioare, pronunțând cuvinte plăcute decedatului. Egiptenii antici mai credeau și în așa numiții „trimiși ai morților”. Atunci când erau necazuri în familia răposatului, membrii se rugau și chemau intervenția răposatului. Totuși cu timpul, chiar cu tot respectul pentru cei adormiți, nici o amenințare, blestem nu putea impune pe cineva să-și irosească timpul și resursele în întreținerea mormintelor rudelor îndepărtate.

Așa cu timpul, necropola devenea locul unde se plimbau vizitatorii curioși, indiferent citind inscripțiile.

Concluzie

Vedem clar faptul că egiptenii antici erau foarte îngrijorați în ce privește veșnicia, poate chiar era cea mai importantă întrebare. Cred că putem lua un exemplu bun de la ei păstrând același principiu, trăindu-ne viața într-un mod corect fiind conștienți că aceasta ne va afecta veșnicia. Cred că conștiința le spunea despre o judecată viitoare, judecată dreaptă, ceea ce ne relatează și Biblia. ***Principiul rămâne același: viața de pe pământ este doar o pregătire pentru cea veșnică. O vei petrece cu Dumnezeu sau cu cel rău, depinde de cum alegi să trăiești aici pe Pământ.***